

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА**

ЛЮБЕЦЬКА Мар'яна Миколаївна

УДК 351.84:304:364.6-7:316.36/.37

**ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО
СУПРОВОДУ СІМЕЙ (ОСІБ), ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У СКЛАДНИХ
ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Хмельницькому університеті управління та права.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління
СІЦІНСЬКА Майя Володимирівна,
Хмельницький університет управління та права,
головний науковий співробітник відділу з координації
наукових заходів, міжнародного співробітництва та
грантової діяльності.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
КРАВЧЕНКО Мілена В'чеславівна,
Національна академія державного управління при
Президентіві України, професор кафедри соціальної і
гуманітарної політики;

кандидат наук з державного управління
ВИШНЕВСЬКА Олена Антонівна,
Державна служба статистики України, директор
департаменту поширення інформації та комунікацій.

Захист відбудеться *04 червня 2019 року о 12 годині* на засіданні спеціалізованої вченої ради К 70.895.01 Хмельницького університету управління та права за адресою: 29000, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницького університету управління та права (29000, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 38).

Автореферат розісланий *02 травня 2019 року*.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

І.В.Шевчук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сьогодні в умовах нестабільної економічної, політичної та соціальної ситуації в Україні вкрай необхідне проведення реформи у сфері соціального захисту населення України, що передбачає заходи щодо організації та надання соціальної послуги соціального супроводу найуразливішим категоріям населення, оскільки з кожним роком збільшується кількість сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах (СЖО) та потребують сторонньої допомоги.

Аналіз соціальних звітів Міністерства соціальної політики України за 2012–2017 рр. установив, що відсоток виявлених сімей (осіб), які перебувають у СЖО, нестабільний та водночас існує тенденція до збільшення таких сімей. Так, у 2012 р. центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді виявлено 195 991 сім'ю, яка перебувала у СЖО. А вже у 2013 р. ця цифра становить 433 373 сім'ї. У 2014 р. динаміка виявлених сімей, які перебувають в СЖО, збільшується до 488 325 сімей, а, відповідно, у 2015 р. знову зростає кількісний показник проблемних сімей до 565 896. Так, у 2016 р. цей показник становив 498 788 сімей. У 2017 р. збільшилась загальна кількість сімей, охоплених соціальними послугами, зокрема, близько 600 000 сімей вразливих категорій населення, отримали різні види соціальних послуг.

Важливість дисертаційної роботи щодо державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, зумовлена тим, що це наукове питання дотепер не має системного висвітлення у вітчизняній науковій літературі.

Стратегічні підходи до процесу підвищення рівня добробуту населення та його вразливих верств закладені в Стратегії реформування системи надання соціальних послуг, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08 серпня 2012 р. № 556-р, де визначено цілі та пріоритетні напрями проведення реформи у сфері надання соціальних послуг, що передбачає заходи щодо розширення доступу осіб, які перебувають у СЖО та потребують сторонньої допомоги, до соціальних послуг, забезпечення їх якості та ефективності.

Актуальність комплексного дослідження державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, зумовлена набуттям чинності наказу Міністерства соціальної політики України від 31 березня 2016 р. № 318 “Про затвердження Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах”, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22 квітня 2016 р. за № 621/28751, у якому зазначено, що Державний стандарт застосовується для організації та здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО і не можуть самостійно подолати або мінімізувати негативний вплив цих обставин; здійснення моніторингу та контролю за якістю надання такої соціальної послуги.

Дослідженню і розвитку теорії та практики державного управління та його механізмів присвячені праці сучасних українських учених, зокрема:

В.Б.Авер'янова, В.Д.Бакуменка, О.М.Бандурки, І.Л.Гасюка, Н.І.Глазунової, В.В.Корженка, О.Б.Коротич, М.І.Круглова, В.Я.Малиновського, Н.М.Мельтюхової, П.І.Надолішнього, Н.Р.Нижник, І.В.Розпутенка, А.С.Сіцинського, М.В.Сіцинської, Ю.О.Тихомірова, О.В.Федорчак та ін.

Теоретичні та методологічні основи державного управління у сфері соціального захисту населення, його механізми, шляхи вирішення ключових питань реалізації соціальної політики досліджували українські вчені: О.Г.Афенкіна, М.М.Білинська, Ю.М.Бондаренко, Н.В.Борецька, Н.Г.Власенко, О.А.Вишневська, О.С.Власюк, І.Ф.Гнибіденко, В.А.Гошовська, К.В.Денисенко, І.П.Дацюк, О.В.Дікова-Фаворська, І.В.Калачова, А.М.Колота, С.К.Корнієнко, М.В.Кравченко, І.В.Рудкевич, С.Г.Кузьменко, І.Курило, В.В.Лаврухін, В.О.Лактінов, О.Ю.Лебединська, Е.Лібанова, В.В.Мамонова, І.В.Матюрін, К.С.Міщенко, О.О.Мордань, Л.Ю.Новикова, О.М.Палій, О.М.Пищуліна, С.Л.Процюк, В.В.Собченко, В.А.Скуратівський, Н.Д.Тимчишина, В.П.Трощинський, А.А.Халецька, І.І.Хожило, Ю.П.Харченко, І.М.Шурма, Ю.Д.Юрченко та ін.

Водночас досліджень, у яких із позицій системного підходу розглянуто державно-управлінські аспекти комплексної проблеми надання соціальних послуг уразливим верствам населення в цілому та механізмів державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, зокрема, практично немає.

Отже, забезпечення якості та підвищення ефективності надання соціальних послуг уразливим верствам населення та запровадження механізмів державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, визначає необхідність розширення сфери їх застосування в галузі науки державного управління.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. В основу дисертації покладено результати досліджень і розробок, отриманих автором за безпосередньої участі в науково-дослідній роботі Хмельницького університету управління та права на тему “Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави” (ДР № 0108U008927), де роль автора полягала в дослідженні питання організації та здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, з метою забезпечення їх якості та ефективності.

Крім того, окремі положення дисертаційної роботи є складовою частиною заходів щодо реалізації Указу Президента України “Про Стратегію розвитку Україна – 2020” від 12 січня 2015 р. № 5/2015 та розпорядження Кабінету Міністрів України “Про Стратегію реформування системи надання соціальних послуг” від 13 березня 2013 р. № 208-р.

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні механізмів державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, та розробленні науково-практичних рекомендацій органам виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадським об'єднанням та благодійним організаціям щодо підвищення якості надання соціальної послуги та забезпечення належного

здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, для подолання чи мінімізації негативних наслідків складних життєвих обставин, у яких перебуває сім'я (особа).

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*:

- дослідити теоретико-правові основи державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО;
- визначити й охарактеризувати механізми державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО;
- провести системний аналіз нормативно-правової бази з питань державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО;
- виявити проблемні питання державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО;
- проаналізувати й узагальнити зарубіжний досвід регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО;
- запропонувати пріоритетні напрями та шляхи вдосконалення державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО;
- розробити проект Концепції соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері соціального захисту населення України.

Предмет дослідження – державне регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи слугували сучасна теорія державного управління у сфері надання соціальних послуг, міжнародно-правові акти з питань організації та здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, законодавчі та нормативно-правові акти України – Конституція та закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань вироблення та реалізації державної політики у сфері соціального захисту населення України.

Для досягнення мети дослідження та вирішення поставлених завдань було використано комплекс загальнонаукових методів, що дало змогу систематизувати емпіричну інформацію, проаналізувати поточний стан державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО.

У процесі підготовки дисертації використано низку наукових методів, зокрема:

- загальнонауковий метод застосований з метою аналізу наукових джерел, державних і міжнародних документів, що регламентують діяльність суб'єктів забезпечення реалізації державної політики у сфері соціального

захисту населення України, зокрема щодо здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО;

– метод класифікації та групування використаний для визначення видів та змісту принципів надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО;

– метод статистичного та документального аналізу застосований для аналізу та виявлення недоліків організації та надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО;

– метод системного аналізу дав змогу визначити підходи до оцінювання ефективності та якості надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, в аспекті практичної реалізації.

Крім того, за допомогою методу порівняльно-правового аналізу було вивчено зарубіжний досвід у сфері соціального захисту населення, зокрема щодо правового регулювання організації та надання соціальної послуги найуразливішим категоріям населення з урахуванням перспектив європейської інтеграції. Метод екстраполяції та рекомендаційний аналіз використано з метою впровадження зарубіжного досвіду у вітчизняну практику і формулювання пропозицій органам державної влади та місцевого самоврядування, громадським об'єднанням та благодійним організаціям щодо забезпечення належного здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, для подолання чи мінімізації негативних наслідків складних життєвих обставин, у яких перебуває сім'я (особа).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є комплексним дослідженням механізмів державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, у якому виявлено проблеми організації та здійснення соціального супроводу найуразливіших верств населення для їх подальшого розв'язання шляхом удосконалення механізмів у цій сфері, а також розроблення науково-практичних рекомендацій органам державної влади та місцевого самоврядування, громадським об'єднанням та благодійним організаціям щодо підвищення якості надання соціальної послуги та забезпечення належного здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, для подолання чи мінімізації негативних наслідків складних життєвих обставин, у яких перебуває сім'я (особа).

У дисертації:

уперше:

– встановлено закономірності формування нормативних вимог до здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, а саме нормативної уніфікації, кількісно-якісної стандартизації, правової кодифікації і на їх основі обґрунтовано зміст адаптивних процедур національного законодавства до законодавства Європейського Союзу шляхом внесення змін і доповнень у зміст механізмів надання соціальної допомоги в об'єднаних територіальних громадах, процедури формування єдиного реєстру сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах;

– встановлено особливості реформування системи управління у сфері соціального захисту населення України, що полягають: у проведенні структурно-функціональних змін щодо розподілу (перерозподілу) повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади в рамках процесу децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування; у формуванні дієвих моделей адміністрування соціальних послуг в основу яких покладено принципи соціальної справедливості, гуманізму, людиноцентризму, раціональної адресної допомоги за рахунок ефективного використання коштів бюджетів усіх рівнів, підвищення якості діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; у системному розширенні можливостей органів місцевого самоврядування провадити діяльність у соціальній сфері та забезпечувати зростання якості життя населення відповідно до соціальних стандартів;

удосконалено:

– систему принципів надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, що базується на: доступності цієї соціальної послуги; незалежності отримувача соціальної послуги; захисту і безпеці отримувачів соціальної послуги; конфіденційності інформації, зокрема, цю систему доповнено такими принципами: рівності; моральності; регулярності; диференційованого та індивідуального підходу до отримувача соціальної послуги; функціональної інтеграції; компетентності кадрів; відкритості й послідовності політики у сфері соціального захисту вразливих верств населення України;

– понятійно-категоріальний апарат означеної сфери дослідження, зокрема: сформульовано авторське визначення таких термінів: “сім'я (особа), яка перебуває у складних життєвих обставинах” – це громадяни України, які не здатні самотійно розв'язувати соціальні, психологічні, економічні, комунікативні, родинні та інші проблеми і потребують сторонньої допомоги спеціалістів у наданні соціальних послуг, щоб подолати або мінімізувати негативний вплив таких обставин; “державне регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах” – це система обґрунтованих заходів та ухвалення конкретних управлінських рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування з метою реалізації державної соціальної політики в Україні, спрямованої на організацію та здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самотійно подолати або мінімізувати негативний вплив цих обставин;

набули подальшого розвитку:

– механізми державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО (організаційний, правовий, фінансовий, соціальний, інформаційний та мотиваційний), основна роль яких полягає в спрямуванні на забезпечення подальшого розвитку системи управління у сфері надання соціальних послуг, розширення доступу осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, до соціальних послуг, підвищення якості надання соціальних послуг та

забезпечення належного здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, для подолання чи мінімізації негативних наслідків складних життєвих обставин, у яких перебуває сім'я (особа);

– підходи, форми та методи соціальної роботи щодо здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, у роботі центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що мають важливе значення для забезпечення якості та підвищення ефективності надання соціальних послуг уразливим групам населення, здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, визначають необхідність їх вивчення та розроблення інноваційних шляхів вирішення питання у цій сфері, зокрема обґрунтовано, що соціально-економічні, організаційні (адміністративні), педагогічні, психологічні, соціологічні методи соціальної роботи забезпечують позитивні зрушення у розвитку сім'ї, тобто мінімізацію труднощів у сім'ї, уміння долати перешкоди самостійно без сторонньої допомоги та забезпеченні її функціональної спроможності з метою подолання складних життєвих обставин;

– пріоритетні напрями вдосконалення державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, зокрема запропоновано такі напрями: реформування системи управління у сфері надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО; удосконалення законодавчого та нормативно-правового забезпечення організації та надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО; удосконалення діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що теоретичні та методичні положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних прикладних розробок, що сприятиме перспективі розвитку системи забезпечення якості та підвищення ефективності надання соціальних послуг вразливим групам населення, здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО. Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи використано:

– Національним агентством України з питань державної служби в практичній діяльності Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу в процесі розроблення практичних матеріалів до тематичних короткострокових семінарів із підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування з питань адаптації законодавства України щодо надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, до стандартів Європейського Союзу. Результати дисертаційної роботи застосовувались під час підготовки Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад у частині підвищення ефективності професійної підготовки державних службовців з питань захисту прав та інтересів осіб з інвалідністю (акт про впровадження від 30 липня 2018 р. № 10/94-18);

– Фондом соціального захисту інвалідів Міністерства соціальної політики України під час виконання державних програм щодо соціальної реабілітації інвалідів, у тому числі учасників АТО (ООС) під час проведення профінформаційного семінару для осіб з інвалідністю. Зокрема, дисертантом запропоновано нові механізми забезпечення якості та підвищення ефективності надання соціальних послуг вразливим верствам населення, здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, у контексті вимог Стратегії реформування системи надання соціальних послуг та Державного стандарту соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах (довідка про впровадження від 21 серпня 2018 р. № 1/7 – 32/08);

– Інститутом законодавства Верховної Ради України в процесі законотворчої діяльності, зокрема автором було подано пропозиції щодо потреби розроблення та прийняття комплексного законодавчого акта, який би чітко визначив правові засади забезпечення здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах та внесення відповідних змін до законів України “Про соціальні послуги” і “Про соціальну роботу з сім’ями, дітьми та молоддю”, у яких було б враховано всі колізії сучасного правового регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, в Україні (довідка про впровадження від 07 вересня 2018 р. № 22/150-1-15).

Особистий внесок здобувача. Основні теоретичні положення та розробки в межах дослідження, зокрема ті, що характеризують його наукову новизну та практичне значення результатів, отримані автором особисто. У публікації, підготовленій у співавторстві з М.В.Сіцінською, дисертантом визначено складові механізмів державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах [11].

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та практичні положення й результати дослідження оприлюднено на науково-практичних конференціях: “Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід” (Одеса, 2018); “Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій” (Дніпро, 2018); “Сімнадцять осінніх юридичних читань” (Хмельницький, 2018); “Публічне управління та публічна служба в Україні: стан проблем та перспективи розвитку” (Київ, 2018); “Теорія і практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі” (Київ, 2018).

Публікації. За темою дисертаційного дослідження опубліковано 12 наукових праць, з них шість статей – у наукових фахових виданнях України з державного управління, одну статтю – у зарубіжному виданні, п’ять тез – у матеріалах науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів зі списком використаних джерел до кожного, висновків та додатків. Повний обсяг дисертації становить 278 сторінок з них 211 – основного тексту. Робота містить п’ять рисунків в основному тексті та п’ять додатків. Список використаних джерел налічує 167 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами й темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, сформульовано особистий внесок здобувача, наведено дані щодо апробації результатів дослідження, публікацій, структури та обсягу дисертації.

У **першому розділі** – *“Теоретико-правові основи державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах”* – визначено поняття та розкрито сутність державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО; охарактеризовано механізми державного регулювання в цій сфері; проведено аналіз нормативно-правової бази забезпечення здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО.

У розділі зазначено, що узагальнення теоретико-методологічних основ і практичних засад у сфері соціального захисту населення України дало змогу виявити, що, попри наявність ґрунтовних досліджень у галузях соціологічних, юридичних, педагогічних, психологічних наук, тематика державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, ще не була предметом окремого дослідження.

Установлено порядок виявлення сімей (осіб), які перебувають у СЖО та не можуть самостійно подолати або мінімізувати негативний вплив, порядок надання їм соціальних послуг та здійснення соціального супроводу таких сімей (осіб), зокрема, за таких обставин: жорстоке поводження з дитиною в сім'ї; відсутність постійного місця роботи у працездатних членів сім'ї (особи); відсутність житла, призначеного та придатного для проживання; відбування покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, взяття під варту одного з членів сім'ї (особи), насильство в сім'ї (у тому числі стосовно дитини); тривала хвороба, установлена інвалідність (у тому числі дітей), вроджені вади фізичного та психічного розвитку, малозабезпеченість, безробіття одного з членів сім'ї (особи), що негативно впливає на виконання батьківських обов'язків, призводить до неналежного утримання дитини та догляду за нею; спосіб життя, унаслідок якого один із членів сім'ї (особа) частково або повністю не має здатності чи можливості самостійно піклуватися про особисте життя та брати участь у суспільному житті; ухиляння батьків від виконання обов'язків із виховання дитини; відібрання у батьків дитини без позбавлення батьківських прав; стихійне лихо; дискримінація осіб та/або груп осіб.

Крім того, зазначено, що до потенційних отримувачів соціальних послуг належать: 1) сім'ї, членами яких є: одинока матір (батько); діти, розлучені із сім'єю, які не є громадянами України і заявили про намір звернутися до компетентних органів із заявою про визнання біженцем; інваліди та діти-інваліди; особи, у тому числі діти, які постраждали від насильства, жорстокого поводження та торгівлі людьми; батьки, у яких діти відібрані без позбавлення батьківських прав; батьки, які подали заяву про розлучення або перебувають у

процесі розлучення; батьки – трудові мігранти; засуджені до покарання у виді обмеження волі чи позбавлення волі на певний строк, або особи, що повернулися з місць позбавлення волі або перебувають у місцях попереднього ув'язнення; 2) опікуни (піклувальники) дітей, розлучених із сім'єю; 3) сім'ї, у яких діти перебувають в інтернатних закладах або оформляються до них; 4) сім'ї, де батьки виявили намір відмовитися від новонародженої дитини та ін.

Доведено необхідність надання соціальних послуг та здійснення соціального супроводу громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного чи природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного або воєнного стану, у результаті соціальних або збройних конфліктів, нещасних випадків, а також жертвам злочинів, біженцям, батькам, які визначають способи участі у вихованні дітей після розлучення тощо.

Розглянуто організаційний, правовий, фінансовий, соціальний, інформаційний та мотиваційний механізми державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО та розкрито їх основну роль, спрямовану на забезпечення якості та підвищення ефективності надання соціальних послуг вразливим верствам населення; здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО та не можуть самостійно подолати або мінімізувати негативний вплив цих обставин; здійснення моніторингу та контролю за якістю надання такої соціальної послуги; розширення змісту соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, в органах державної влади та громадських організаціях з урахуванням її проведення під час надзвичайних ситуацій чи бойових дій; оптимізацію взаємовідносин органів державної влади та інститутів громадянського суспільства у сфері надання соціальних послуг вразливим верствам населення, що в сукупності забезпечуватимуть розширення доступу осіб, які перебувають у СЖО та потребують сторонньої допомоги, до соціальних послуг, забезпечення їх якості та ефективності.

Зазначено, що правовою основою регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, в Україні є Конституція України, а також закони України: “Про соціальні послуги”, “Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю”, “Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування”, “Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей”, “Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк”, “Про запобігання та протидію домашньому насильству”, “Про благодійну діяльність та благодійні організації”, “Про місцеве самоврядування в Україні” та інші нормативно-правові акти України.

Проведений аналіз законодавчих та нормативно-правових актів, які визначають особливості здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, регулюють організацію надання соціальних послуг уразливим верствам населення, свідчить, що наявна нормативно-правова база здебільшого має декларативний характер, що не забезпечує партнерські

взаємовідносини між органами державної влади та інститутами громадянського суспільства (громадськими об'єднаннями, благодійними організаціями, волонтерами) та ускладнює надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО. Тому розроблення і прийняття спеціального комплексного законодавчого акта, спрямованого на врегулювання питань організації та здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, дасть змогу створити умови для забезпечення якості та підвищення ефективності надання соціальних послуг вразливим верствам населення, здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, зокрема самостійно подолати або мінімізувати негативний вплив цих обставин, розширення змісту соціальної послуги соціального супроводу.

У **другому розділі** – *“Сучасний стан державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах та аналіз зарубіжного досвіду”* – проаналізовано особливості дій та заходів, що становлять зміст соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, розкрито основні підходи, форми та методи соціальної роботи щодо здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, виявлено проблемні питання державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, розглянуто зарубіжний досвід регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО.

З'ясовано основні дії та заходи, що становлять зміст соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, та передбачають: відвідування отримувача соціальної послуги за місцем його проживання (перебування); оцінювання потреб сім'ї (особи), яка перебуває у СЖО; складання індивідуального плану соціального супроводу; аналіз коригування плану соціального супроводу; інформування щодо питань, пов'язаних із наданням інших послуг і соціальної допомоги; бесіди з отримувачем соціальної послуги, членами його сім'ї, особами з найближчого оточення (очно, телефоном); психологічну підтримку згідно з професійною компетенцією (організація психотерапевтичних груп, психологічна корекція); організацію та проведення сімейних групових нарад, мережових зустрічей; залучення отримувача послуги до участі у тренінгах, дискусіях, засіданнях за круглим столом, семінарах, лекціях та інших заходах; допомогу отримувачу соціальної послуги в оформленні документів; перенаправлення отримувача соціальної послуги до інших надавачів соціальних послуг; організацію та забезпечення діяльності груп взаємодопомоги; ведення документації.

Сьогодні увага органів державної влади та місцевого самоврядування до питань організації та здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, залишається здебільшого формальною, і це при тому, що в умовах нестабільної економічної, політичної, соціальної та безпекової ситуації в Україні з кожним роком збільшується кількість цієї категорії населення. Отже, така кількість громадян України, які перебувають у СЖО та потребують допомоги, не може залишати суспільство байдужим, а державу –

другорядною, змушуючи до адекватного оцінювання якості надання такої соціальної послуги.

Виявлено, що проблемними питаннями державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, є: недосконалість нормативно-правової бази з регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО; монополізація державою ринку соціальних послуг і розподілу замовлень; відсутність чіткої організації взаємодії громадськості з органами державного влади та місцевого самоврядування щодо здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО; відсутність комплексного підходу до надання всебічної допомоги конкретній людині з урахуванням усіх необхідних видів соціальної допомоги та послуг, які б сприяли виведенню сім'ї (особи) зі стану бідності, подоланню СЖО, запобіганню, зменшенню та усуненню соціальних проблем; неефективність системи соціальних послуг, що визначається низьким рівнем адресності в наданні соціальної підтримки та допомоги; нераціональність використання виділених на сферу соціального захисту бюджетних коштів; недосконалість системи контролю та оцінювання якості соціальних послуг; відсутність методики визначення пріоритетних проблем сімей (осіб), які перебувають у СЖО; відсутність практики фандрейзингу, тобто процесу залучення грошових коштів та інших ресурсів (людських, матеріальних, інформаційних тощо); нерегламентована відповідальність об'єднаних територіальних громад та міст обласного значення щодо надання соціальних послуг, що створює для громадян низку ризиків і проблем; відсутність системи громадського контролю; відсутність єдиного підходу до застосування методичного інструментарію щодо підвищення якості надання соціальної послуги за принципами, які впроваджено в країнах Європейського Союзу; відсутність комплексного підходу до реформування сфери соціального захисту населення України; правова практика щодо безкарності псевдосоціальних працівників тощо.

Проаналізовано зарубіжний досвід здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, та виявлено, що теорія і практика системи соціального захисту населення в зарубіжних країнах мають значно вищий офіційний статус, ніж в Україні.

Розглянуто й охарактеризовано нормативно-правові акти, що регулюють здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО у Франції, ФРН, Великої Британії, Італії та США. Узагальнення зарубіжного досвіду, зокрема, взаємозбагачення ідеями різних концепцій (стратегій, програм) і практичним досвідом організації та здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, дає підстави запропонувати нові шляхи розвитку сфери соціального захисту населення в Україні.

У **третьому розділі** – *“Удосконалення державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах”* – визначено пріоритетні напрями та шляхи вдосконалення державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО; запропоновано й обґрунтовано науково-

практичні підходи до впровадження розробленої дисертантом Концепції соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах.

У процесі дослідження автором визначено основні напрями вдосконалення державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО.

Зокрема, перший напрям передбачає реформування системи управління у сфері надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО. Сутність зазначеного напрямку полягає в потребі проведення реформи у сфері соціального захисту населення України, що передбачає заходи організації та надання соціальної послуги сім'ям (особам), які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, зумовленої складною воєнно-політичною, економічною та соціальною ситуацією в Україні. Проведення цієї реформи сприятиме ефективній реалізації завдань соціальної політики і підвищення якості надання соціальної послуги та забезпечення належного здійснення соціального супроводу. Другий напрям орієнтований на вдосконалення законодавчого та нормативно-правового забезпечення організації та надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, зокрема модернізації чинного законодавства, приведення його у відповідність з вимогами у сфері надання соціальних послуг, пов'язаної з реформою системи державної соціальної підтримки та послуг, що, у свою чергу, тісно пов'язана з діяльністю органів місцевого самоврядування та децентралізацією. Третій напрям передбачає вдосконалення діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО.

Визначено організаційні, правові та соціальні шляхи вдосконалення державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах.

Зазначено, що правовим механізмом реалізації завдань державної соціальної політики у сфері здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, має стати розроблення Концепції соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. Концепція є правовим документом, у якому викладено систему поглядів на способи забезпечення якості та підвищення ефективності надання соціальних послуг соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО.

Аргументовано, що пріоритетними завданнями Концепції, спрямованими на забезпечення якості та підвищення ефективності надання соціальних послуг соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, є: модернізація існуючих і запровадження нових підходів здійснення соціального супроводу; удосконалення управління державними видатками на соціальну послугу соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, з метою їх раціонального використання; стимулювання надавачів соціальних послуг до постійного підвищення рівня якості надання таких послуг; посилення ролі органів місцевого самоврядування у плануванні, фінансуванні та організації

надання соціальних послуг; упровадження механізму регулювання системи соціальних послуг надання соціального супроводу найбільш уразливим категоріям населення; розширення ринку надання соціальних послуг та рівної участі на цьому ринку надавачів послуг усіх форм власності.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі теоретично узагальнено та вирішено актуальне завдання щодо наукового обґрунтування механізмів державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, а також проаналізовано їх сучасний стан і виявлено проблеми організації та здійснення соціального супроводу найуразливіших верств населення, розроблено науково-практичні рекомендації органам державної влади та місцевого самоврядування, громадським об'єднанням із забезпечення підвищення якості надання соціальної послуги та забезпечення належного здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, для подолання чи мінімізації негативних наслідків складних життєвих обставин, у яких перебуває сім'я (особа).

Досягнута мета й вирішені завдання дослідження дають підстави сформулювати такі висновки та рекомендації.

1. Аналіз теоретико-правових основ державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, свідчить про наявність нагальної потреби в інтеграції зусиль науковців усіх галузей наук (юридичних, педагогічних, психологічних, соціологічних та ін.), психологів, педагогів, управлінців, громадських діячів, правників у напрямі активного наукового пошуку нових ідей, прийняття державно-управлінських рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування в контексті осмислення сучасних поглядів на сутність, напрями, шляхи, засоби, способи й методи забезпечення організації та надання соціальних послуг найуразливішим категоріям населення на основі науково обґрунтованих засад державного управління у сфері соціального захисту населення України загалом та основ здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, зокрема.

У процесі дослідження виявлено, що пріоритетним завданням у сфері соціального захисту населення є визначення напрямів та шляхів вирішення проблемних питань здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, зокрема: перехід від надання пільг та дотацій до адресної допомоги, удосконалення законодавства у соціальній сфері, скорочення переліку неефективних соціальних виплат, зменшення монополізації держави на ринку соціальних послуг, що дозволить зменшити видатки державного бюджету та покращить добробут незахищених верств населення.

2. Визначено та охарактеризовано механізми державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, зокрема: організаційний, правовий, фінансовий, соціальний, інформаційний та мотиваційний.

Організаційний механізм – це система основних дій та заходів, що становлять зміст соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, спрямований на вжиття заходів із надання соціальної послуги, зокрема організацію та здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, шляхом: реформування системи забезпечення соціального захисту; удосконалення державного управління в умовах реформування системи надання соціальних послуг; забезпечення взаємодії із суб'єктами соціальної роботи на державному та місцевому рівнях; удосконалення бюджетної політики України у сфері соціального захисту; удосконалення та розвиток системи громадського контролю у сфері надання соціальних послуг тощо.

Правовий механізм – це система законодавчих та нормативно-правових норм державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, яка може бути реалізована шляхом: прийняття системного законодавства, спрямованого на врегулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО; узгодження правових норм з питань забезпечення взаємодії з іншими суб'єктами за потреби та на договірній основі з підприємствами (установами, організаціями та фізичними особами), що надають соціальну послугу соціального супроводу; урегулювання питань суспільних відносин у соціальній сфері на підставі ustalених принципів права; упровадження “Концепції соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах”, що сприятиме підвищенню якості та ефективності соціальних послуг соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, для суб'єктів усіх форм власності та господарювання, які надають цю послугу з метою подолання чи мінімізації негативних наслідків складних життєвих обставин, у яких перебуває сім'я (особа) тощо.

Фінансовий механізм – це комплекс форм, інструментів, фінансових методів і важелів впливу на систему та порядок надання соціальних послуг; здійснення розподілу, перерозподілу, контролю фінансів у соціальній сфері; створення, мобілізація і використання децентралізованих і централізованих грошових доходів, фондів і резервів з метою створення умов для ефективного функціонування соціальної сфери в Україні на основі вирішення відповідних завдань, зумовлених соціальними функціями держави щодо фінансового забезпечення заходів для реалізації плану соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, тощо.

Соціальний механізм – це комплекс спеціальних заходів, спрямованих на визначення змісту, обсягів, умов та порядку надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, шляхом: вивчення потреб отримувача соціальної послуги; визначення причин виникнення складних життєвих обставин, ступеня їх впливу на стан і потреби отримувача послуг; складання індивідуального плану соціального супроводу; аналізу коригування плану соціального супроводу; надання психологічної підтримки згідно з професійною компетенцією (організація психотерапевтичних груп, психологічна корекція); залучення отримувача послуги до участі в тренінгах,

дискусіях, засіданнях за круглим столом, семінарах, лекціях та інших заходах; активізації (залучення) ресурсів самої сім'ї, найближчого її оточення та громади до розроблення та реалізації плану соціального супроводу тощо.

Інформаційний механізм – це комплекс інформаційно-комунікаційних засобів, які забезпечують формування інформаційного ресурсу для забезпечення організації та надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, шляхом: підвищення інформованості громадськості про стан забезпечення безпеки соціальної сфери; поширення інформації за допомогою засобів масової інформації про сім'ї (осіб), які перебувають у СЖО; активізації пропаганди щодо активного залучення населення до виявлення сімей (осіб), які перебувають у СЖО, та надання їм комплексу соціальних послуг; залучення суб'єктів соціальної роботи до ефективної комунікації із отримувачем соціальної послуги через інтернет-мережу; інформаційно-методичного забезпечення своєї діяльності (суб'єктів соціальної роботи), зокрема забезпечення своїх працівників нормативно-правовими актами, методичними та іншими матеріалами у сфері надання соціальних послуг; надання сім'ям (особам), які перебувають у СЖО, інформаційно-освітніх матеріалів, інструкцій, буклетів, листівок; забезпечення захисту інформації, включаючи персональні дані отримувачів соціальної послуги згідно із чинним законодавством тощо.

Мотиваційний механізм – це сукупність зовнішніх і внутрішніх умов, які впливають на свідомість соціального працівника/фахівця із соціальної роботи та визначають його поведінку, спрямовану на допомогу іншим, зокрема: надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, що базується на власній відповідальності за надання цих послуг з метою реалізації системи морального стимулювання працівників соціальної сфери (соціального працівника/фахівця із соціальної роботи, психолога центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та ін.) та забезпечення якості надання такої соціальної послуги тощо.

3. Проведений системний аналіз нормативно-правової бази з питань державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, засвідчив, що формування національної правової системи надання соціальних послуг проходить складний процес гармонізації за міжнародно-правовими та загальноєвропейськими стандартами.

Аналіз національного законодавства, що регулює суспільні відносини у сфері надання соціальних послуг, дав змогу виявити основні проблеми системного законодавчого й правового регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО: низький рівень правового регулювання сфери надання соціальних послуг; відсутність концептуальної правової бази з питань урегулювання механізмів адресної підтримки незахищених верств населення та впровадження нових форм соціальної роботи; неповний перелік організаційно-правових форм на рівні адміністративно-територіальної одиниці, у яких можуть створюватися ефективні механізми раннього виявлення осіб, планування та надання соціальних послуг з урахуванням визначених потреб; відсутність Концепції соціального супроводу

сімей (осіб), які перебувають у СЖО; наявність у чинній нормативно-правовій базі недоліків, що спричиняють розвиток зловживань у сфері надання соціальних послуг; відсутність дієвого правового механізму громадського контролю за здійсненням розподілу фінансів у соціальній сфері.

4. Виявлено проблемні питання державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, зокрема: недосконалість нормативно-правової бази з регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО; монополізація державою ринку соціальних послуг і розподілу замовлень; відсутність чіткої організації взаємодії громадськості з органами державної влади та місцевого самоврядування щодо здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО; відсутність комплексного підходу до надання всебічної допомоги конкретній людині з урахуванням усіх необхідних видів соціальної допомоги та послуг, які б сприяли виведенню сім'ї (особи) зі стану бідності, подоланню СЖО, запобіганню та усуненню соціальних проблем; неефективність системи соціальних послуг, що визначається низьким рівнем адресності в наданні соціальної підтримки та допомоги; нераціональність використання виділених на сферу соціального захисту бюджетних коштів; недосконалість системи контролю та оцінки якості соціальних послуг; відсутність методики визначення пріоритетних проблем сімей (осіб), які перебувають у СЖО; відсутність практики фандрейзингу, тобто процесу залучення грошових коштів та інших ресурсів (людських, матеріальних, інформаційних тощо); нерегламентована відповідальність об'єднаних територіальних громад та міст обласного значення щодо надання соціальних послуг, що створює для громадян низку ризиків і проблем; відсутність системи громадського контролю; відсутність єдиного підходу до застосування методичного інструментарію щодо підвищення якості надання соціальної послуги за принципами, які впроваджено в країнах Європейського Союзу; відсутність комплексного підходу до реформування сфери соціального захисту населення України; правова практика щодо безкарності псевдосоціальних працівників; політичні маніпуляції перед черговими виборами з надання різних компенсацій та пільг малозабезпеченим категоріям населення.

5. Проаналізовано й узагальнено зарубіжний досвід здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО. На підставі цього аналізу встановлено, що кожна країна має власну модель регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, з огляду на соціальні, культурні та економічні умови, спрямовану на забезпечення якості та підвищення ефективності надання соціальних послуг уразливим верствам населення. Зокрема, досвід таких країн, як Франція, Німеччина, Велика Британія, Італія та США переконливо свідчить про те, що соціальна сфера є одним із пріоритетних напрямів державної соціальної політики, важливим проявом якої виступає надання сім'ям (особам), які перебувають у СЖО, низки соціальних послуг.

6. Запропоновано пріоритетні напрями вдосконалення державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у

СЖО, зокрема: реформування системи управління у сфері надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО; удосконалення законодавчого та нормативно-правового забезпечення організації та надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО; удосконалення діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО.

До шляхів удосконалення державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, автором віднесено такі: організаційні, правові та соціальні.

Організаційні шляхи передбачають комплекс системних різноманітних заходів організаційного характеру, що запроваджуються органами державної влади, до компетенції яких належать питання надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, зокрема: удосконалення змісту соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО; забезпечення взаємодії із суб'єктами соціальної роботи на державному та місцевому рівнях; удосконалення управління державними видатками на соціальні послуги; розвиток системи громадського контролю у сфері надання соціальних послуг тощо.

Правові шляхи передбачають розроблення нормативно-правових актів, які регулюють розвиток системи надання соціальних послуг та визначають порядок надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО, що сприятиме підвищенню якості та ефективності соціальних послуг соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО.

Соціальні шляхи передбачають створення з боку держави необхідних норм для надавачів та отримувачів соціальних послуг, що гарантовано забезпечують умови для самозабезпечення життєво необхідними благами для задоволення власних потреб; послуг у формі соціального супроводу для тих, хто не в змозі подолати складні життєві обставини самостійно, тобто отримувачів послуг та забезпечення потреб і надавачів послуг щодо задоволення потреб освіти, охорони здоров'я, культурного обслуговування, соціального страхування та забезпечення; надання послуг медичного й санаторно-курортного лікування; поліпшення фінансового забезпечення.

7. Розроблено проект Концепції соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. У цьому проекті Концепції викладено систему поглядів на способи забезпечення якості та підвищення ефективності надання соціальної послуги соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, спрямованої на реалізацію реформ у сфері соціального захисту населення України, що визначені у Стратегії реформування системи надання соціальних послуг.

Зазначений проект Концепції доцільно запропонувати для розгляду Координаційній раді з питань захисту соціальних прав як консультативно-дорадчому органу при Уповноваженому з прав людини для здійснення парламентського контролю за додержанням прав і свобод людини і громадянина на соціальний захист, працю, охорону здоров'я, освіту і культуру.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Любецька М. М. Адміністративно-організаційні та соціально-психологічні підходи, форми та методи щодо здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. Київ, 2016. № 1. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/1_2016/14.pdf.

2. Любецька М. М. Актуальні питання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Інвестиції: практика та досвід*. Київ, 2018. № 16. С. 133–136.

3. Любецька М. М. Аналіз діяльності центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді щодо здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Інвестиції: практика та досвід*. Київ, 2018. № 17. С. 102–108.

4. Любецька М. М. Механізми державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Інвестиції: практика та досвід*. Київ, 2018. № 18. С. 108–113.

5. Любецька М. М. Аналіз зарубіжного досвіду надання соціальних послуг, здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Інвестиції: практика та досвід*. Київ, 2018. № 19. С. 109–116.

6. Liubetska M. Analysis of problems in the system of social services in Ukraine. *European Applied Sciences: Nauchny magazine* [Stuttgart, Germany]. 2018. № 5. pp. 3–5.

7. Любецька М. М. Розвиток наукового знання у сфері здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Інвестиції: практика та досвід*. Київ, 2019. № 1. С. 97–100.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

8. Любецька М. М. Правове регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Публічне управління та публічна служба в Україні: стан проблем та перспективи розвитку*: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 07–08 верес. 2018 р.) / за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, В. Л. Федоренка. Київ: Вид-во Ліра-К, 2018. С. 271–273.

9. Любецька М. М. Сучасні методи соціальної роботи з сім'ями (особами), які опинилися в складних життєвих обставинах в умовах реформування публічного управління у сфері надання соціальних послуг. *Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю. (Одеса, 26 жовт. 2018 р.). Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2018. С. 161–162.

10. Любецька М. М. Конституційне право громадян на соціальний захист в контексті забезпечення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій*: матеріали II Всеукр. наук. конф. (Дніпро,

26–27 жовт. 2018 р.) / наук. ред. О. Ю. Висоцький. Дніпро: СПД “Охотнік”, 2018. Ч. 2. С. 317–318.

11. Сіцінська М. В., Любецька М. М. Основні складові механізмів державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Актуальні проблеми юридичної науки*: зб. тез міжнар. наук. конф. “Сімнадцяті осінні юридичні читання” (Хмельницький, 19–20 жовт. 2018 р.): [у 2 ч.]. Хмельницький: Хмельниц. ун-т. упр. та права, 2018. Ч. 1. С. 97–101. Авт.: с. 98–100.

12. Любецька М. М. Проблемні питання системи соціального захисту щодо надання соціальних послуг сім'ям (особам), які перебувають у складних життєвих обставинах. *Теорія і практика публічного управління та адміністрування у XXI сторіччі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю здобувачів вищої освіти та молодих вчених (Київ, 30 листоп. 2018 р.). Київ: НАДУ, 2018. С. 205–207.

АНОТАЦІЯ

Любецька М. М. Державне регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Хмельницький університет управління та права, Хмельницький, 2019.

У дисертаційній роботі здійснено наукове обґрунтування механізмів державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах. Автором виявлено проблеми організації та здійснення соціального супроводу найуразливіших верств населення для їх подальшого розв'язання шляхом удосконалення механізмів у цій сфері.

Визначено та охарактеризовано механізми державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах, зокрема організаційний, правовий, фінансовий, соціальний, інформаційний та мотиваційний.

Проаналізовано й узагальнено зарубіжний досвід здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у СЖО.

Запропоновано пріоритетні напрями та визначено шляхи вдосконалення державного регулювання здійснення соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах.

Розроблено проект Концепції соціального супроводу сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах.

Ключові слова: соціальна політика, соціальний захист населення, державне регулювання, механізми державного регулювання, соціальний супровід сімей (осіб), які перебувають у складних життєвих обставинах.

ANNOTATION

Liubetska M. M. State regulation of the social support of families (individuals) being under difficult living conditions. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for obtaining the candidate of sciences degree in public administration, speciality 25.00.02 – mechanisms of public administration. – Khmelnytskyi university of management and law, Khmelnytskyi, 2019.

The actual task of scientific substantiation of state regulation mechanisms for social support of families (individuals) being under difficult living conditions is theoretically generalized and solved in the thesis. Their current state is analyzed and the problems of social support organization and implementation of the most vulnerable strata among the population is identified. The scientifically -practical recommendations to state authorities, local self-government and public associations are developed to ensure the improvement of quality providing social services and ensuring the proper implementation of social support of families (individuals) being under difficult living conditions.

The normative and legal acts regulating the proper implementation of social support of families (individuals) being under difficult living conditions in France, Germany, Great Britain, Italy and the USA are studied thoroughly and characterized. Having generalized the foreign experience, and enriched it with the ideas of different concepts (strategies, programs) and practical experience of the organizations which implement the social support of families (individuals), being under difficult living conditions, we now have the grounds to propose the new ways of the development of the population social protection sphere in Ukraine.

The present paper suggests the priority directions of improvement of the state regulation of social support of families (individuals) being under DLC, in particular: to reform the management system in the sphere of providing social services for social support of families (individuals) being under difficult living conditions; to improve the legislative and normative basis of organization and provision of social services for social support of families (individuals) being under difficult living conditions; to improve the activities of social service centers for families, children and youth to implement the social support of families (individuals) being under difficult living conditions.

A draft Concept of social support of families (individuals) being under difficult living conditions, is elaborated. This draft Concept outlines a system of views how to ensure the quality and efficiency of providing social services for social support of families (individuals) being under difficult living conditions, which are aimed at implementing reforms in the sphere of social protection of the population of Ukraine, as defined in the Reformation Strategy of the social services system.

Key words: social policy, social protection of the population, state regulation, mechanisms of state regulation, social support of families (individuals) being under difficult living conditions.

Підп. до друку 23.04.2019. Формат 60×84 1/16.
Папір офсетний. Друк різнографічний. Ум. друк. арк. 1,16.
Наклад 100 прим. Зам. № 5.

Віддруковано ТОВ «Хмельницький ЦНТІ»